

Astra - Kliimamuutusega kohanemise strateegia suunal Läänemeremaades

- Lühikokkuvõte -

Teaduslikult on tõestatud, et kliima muutub ning maakera keskmine õhutemperatuur tõuseb. Paljude arvates on globaalse soojenemise trend jätkuv ning on suuresti inimtegevuse mõju. Õigeaegne kliimamuutusega kohanemine vähendaks oluliselt potentsiaalseid rahalisi ja ühiskondlikke riske. Plaanipärane kohanemine võiks oluliselt säästa, luua juurde puhkevõimalusi ja tõsta meie igapäevase elu kvaliteeti. See omakorda nõuab ühiskonnalt vastukaja.

ASTRA projekt: Kliimamuutusega kohanemise strateegia ja tegevuskavade arendamine Läänemeremaades

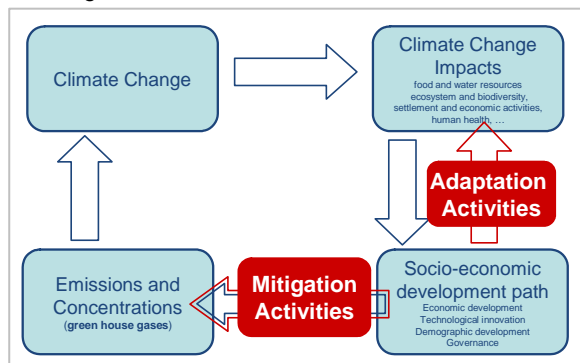
ASTRA projekti "Kliimamuutusega kohanemise strateegia ja tegevuskavade arendamine Läänemeremaades" teemaks on kliimamuutuse mõjudega kohanemise võimalused. Projekti kaasfinantseerijaks on Euroopa Regionaalarengu Fond (ERDF) INTERREG IIIB Läänmere programmi kaudu. Käesolev kokkuvõtte tugineb ASTRA publikatsioonil "Towards Climate Change Adaptation in the Baltic Sea Region", mis sisaldab ASTRA projekti peamisi tulemusi ning annab teavet ja soovitusi, kuidas arendada kliimamuutuse mõjudele adekvaatset kohanemisstrateegiat.

Kliimamuutus Läänemere regioonis

Teadustööde tulemused näitavad keskmise õhutemperatuuri tõusu ja sademetehulga muutuse tendentsi Läänemere piirkonnas. Kliimamuutuse üldisel foonil esineb Läänemeremaades regionaalseid ja aastaajalisi erinevusi. Pakilisteks küsimusteks on, missugusel tasemel rannikute kaitset vajame tulevikus ning kuidas hakkama saada suurte üleujutuste või puhta vee nappusega.

Kliimamuutuse mõjudega kohanemine

Kohanemise ja ohtlike tagajärgede ennetamise kontseptsioon käsitleb kliimamuutust kahel erineval viisil, nagu näidatud joonisel a. Kohanemine on kliimamuutuse negatiivsete mõjude leevendamise võimaluste leidmine ja soodsate asjaolude ärakasutamine. Ohtlike tagajärgede ennetamine hõlmab endas süsihappegaasi (CO₂) ja teiste kasvuhoonegaaside emissiooni vähendamise viise ja strateegiat.

Joon. a. Ohtlike tagajärgede ennetamine ja muutustega kohanemine kui teineteist täiendavad meetmed kliimamuutusele reageerimisel (IPCC).

Mõlemad käsitlused täiendavad teineteist. Mida edukamalt järgitakse kumbagi käsitlust, seda väiksemad on kliimamuutusest tulenevad riskid ühiskonnale.

Olemasolevad kohanemise tegevuskavad Läänemeremaades

Kliimamuutuse tagajärgedega kohanemine on üsna uus teema nii Läänemere regiooni kui ka Euroopa Liidu poliitikas. ASTRA projekti tulemus näitas, et vaid mõnedes maades (Soomes, Saksamaal) on algatatud riiklikud programmid näiteks rannikute kaitseks, üleujutuste vastu või metsanduse alal. Jätkuva kliimamuutuse taustal peaks kohanemine muutuma riiklike tegevuskavade loomulikuks koostisosaks, mis kindlustaks jätkusuutliku arengu tulevikus.

Soovitused poliitikutele

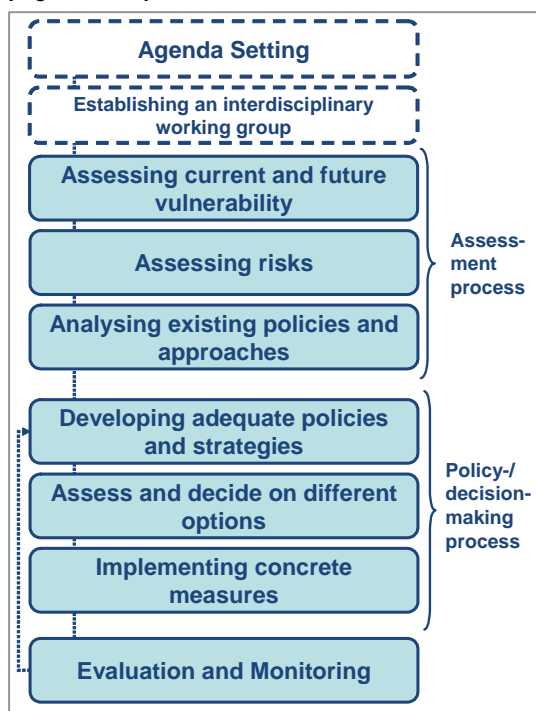
Riigivõimuorganid, kes vastutavad poliitiliste suundumuste eest avaliku heaolu nimel, etendavad kesksel osal kliimamuutusega seotud temaatika käsitlemisel. Nende otsustest võib sõltuda erinevate alade jätkusuutlik areng. Kliimamuutusega kohanemine on teema, mis hõlmab nii avalikku kui ka erahuvi.

1. Kohanemine on läbiv teema, mis puudutab kogu ühiskonda. Tähtsaimat osa kliimamuutusega kohanemise igakülgisel käsitlemisel omavad riikide valitsused. Suunava strateegiaga saavad nad mõjutada käitumist ja nõudlust: teavitamise ja suhtlemise teel saavad tõsta ühiskonna teadlikkust ning luua eeldusi tegutsemiseks nii riiklikus kui erasektoris. Rahalised toetused või regulatsioonid motiveerivad nii riikliku kui ka erasektori asjakohast tegevust. Organisatoorne ja vastutuse süsteem kliimamuutusega kohanemise käsitlusel peaks hõlmama kõiki aspekte, ent vältima tarbetuid kattumisi.

2. Kohanemise vajaduse integreerimine tegevuskavadesse: Kliimamuutuse tagajärgedega kohanemist ei tohiks käsitleda üksnes eriteemana. Kliimamuutuse aspekti peaksid sisaldama kõik erinevate alade tegevuskavad. Näiteks võiksid olla

maakondade või valdade arengukavad, mis peaksid arvestama kliimamuutuse võimalike tagajärgedega tulevikus kas maakasutuse kavandamisel või siis näiteks turismialase infrastruktuuri maksumuse analüüsil enne investeerimisotsuste tegemist.

3. Kohanemise strateegia arendamine nõuab samm-haaval lähenemist: Joonis b annab ülevaate kõige olulisematest sammudest: Kohanemisstrateegia väljatöötamise aluseks on nii tänaste ja tulevaste haavatavuste ja riskide kui ka olemasolevate tegevuskavade analüüs. Kohanemisstrateegia arendamisel tuleb arvestada erinevaid tegutsemise viise, et välja selgitada kõige asjakohasemaid lahendusi. Kasutatud meetmete efektiivsust on vaja hinnata ning protsessi pidevalt jälgida, et vajadusel teha korrektiive.

Joon. b. Kohanemisstrateegia väljatöötamise üldine raamistik strategies (own visualisation)

4. Kohanemist ja ennetamist tuleb arendada käsikäes: Poliitikutel on vaja tegeleda nii kohanemis- kui ennetamisküsimustega erinevates valdkondades. Üksnes mõlema kontseptsiooni järgimine võimaldab pehendada tulevast kliimamuutust ja pehendada selle vältimatuid tagajärgi.

5. Kõik avalik-õiguslikud institutsioonid peavad olema osalised:

- i. **EL:** Euroopa Liidul on juhtiv osa kliimamuutusega kohanemisel, edendades süsteemi rahastamist ning mõjutades liikmesriikide poliitikat kliimamuutuse küsimustes.
- ii. **Läänemeremaad:** Läänemeri on regiooni riikide ühine loodusressurss ja selle kaasneb ka ühine vastutus ja ühised mured. Naaberriigid peavad

ühendama jõud, et tulla toime kliimamuutuse tagajärgedega. Rahvusvaheline koostöö peaks looma suhtlustasandi, mis soodustab kohalikul, regionaalsel ja rahvuslikul tasandil teavitamist kogemustest ning senistest saavutustest. Järgnevatel sammudeks oleksid Läänemeremaade ülikoolide ja teadusasutuste ühised teadusprojektid, et jälgida kliimamuutuse mõjusid, anda uusi teadmisi ning arendada uudeid kohanemise viise.

iii. **Riiklik tasand:** Kliimamuutusega kohanemisest peab saama riigi arengustrateegia tähtis teema. Selle eeltingimuseks on kõige haavatavamate tegevusalade, piirkondade ja riskirühmade määramine ja püsivate ning tõhusate informatsioonikanalite loomine, mis võimaldaks üldsusel legaalselt märksa aktiivsemalt osaleda poliitiliste otsuste vastuvõtmisel. Regionaalset arengut on oluline juhtida nii, et jätkusuutlikkuse säilimine oleks tagatud.

iv. **Regionaalne ja kohalik tasand:** Regionaalset ja kohalikud omavalitsused peavad kohandama üldiseid juhiseid kohalikele vajadustele, kohanemisstrateegiaid täide viima ning andma konkreetsetest vajadustest tagasisidet kõrgematele planeerimistasanditele. Kuna teadmised kliimamuutuse probleemist ja sellega kohanemise võimalustest ei ole regionaalsel ja kohalikul tasandil piisavad, on informatsiooni jagamine, protsessis osalemine ja kliimamuutuse mõju hindamine kohalikele oludele väga tähtis. Läänemere regiooni erinevates paikades kogetud ekstreemsed ilmastikunähtused aitavad aru saada erinevatest riskidest ning moodustest, kuidas neid vältida. Kogetud ekstreemsed ilmastikunähtused on heaks lähtekohaks kohalike kohanemisvajadustega tegelemiseks. Riskide arvestamine arengukavades ja planeeringutes on majanduslikult otstarbekas ning säästab inimesi kannatustest.

Kõik ASTRA projekti tulemused on kättesaadavad aadressil: www.astra-project.org.

Project part-financed by the European Union (European Development Fund) within the BSR INTERREG IIIB NP programme

Contact information:

Tallinna Ülikool, Ökoloogia Instituut
 Are Kont
 Uus-Sadama 5
 10120 Tallinna
 Eesti
 E-Mail: are@tlu.ee
www.tlu.ee